

Markhot z Ivanky pri Nitre 1842 – 1975

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	Obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1550_7585	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Markhot z Ivanky pri Nitre	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1842 – 1975	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	0,48 bm (4 archívne škatule)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	príslušníci rodu Markhot	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Rod Markhotovcov patrí medzi rody, ktorých predkovia patrili medzi uhorskú armalistickú šľachtu. Ich pôvod siaha do mestečka Chtelnica (maďarsky Vittenc) pri Trnave, ktorý sa v maďarskom tvare po nobilitácii rodu stal aj prídomkom rodu „Vittenci“. Do šľachtického stavu rod povýšil uhorský panovník Ferdinand II. dňa 3. 2. 1635, keď udelil šľachtictvo a erb Jurajovi Markhotovi a jeho synovi Michalovi a Jurajovmu bratovi Jánovi a jeho synovi Michalovi. Armáles bol verejne publikovaný v roku 1635 na generálnej kongregácii Bratislavskej stolice. Najstaršie doložení predkovia rodu pôsobili ako armalisti v mestečku Chtelnica v Bratislavskej stolici. Rod sa nimi rozvetvil a ich po-	Dejiny správy pôvodcu

		<p>tomkovia žili v Chtelnici, Veľkých Kostofanoch, Borovciach a v okolí Hlohovca až do 19. storočia. Najvýznamnejšia vetva rodu vznikla v druhej polovici 18. storočia v Nitrianskej stolici. Táto línia rodu je aj pôvodcom archívneho fondu. Jej sídelnými majetkami sa stali Ivanka pri Nitre, Dolné Krškany a Veľké Janíkovce (obe dnes časti mesta Nitra). Túto líniu založil chtelnický rodák Imrich Markhot (1739 – 1790), ktorý sa dňa 25. 2. 1778 oženil so zemiankou Františkou Končekovou z Dolných Krškán a vyženil tam kuriálny majetok. Z ich detí sa dospelého veku dožil iba jediný syn Alexander Markhot (1779 – 1831), ktorý pôsobil ako právny zástupca majetkov ostrihomského arcibiskupa. Manželstvom s Máriou Dombayovou (1784 – 1871) vyženil kuriálne majetky v Ivanke pri Nitre. Z ich detí sa dospelosti dožili synovia Imrich Markhot (1813 – 1868), ktorý bol advokátom, nitrianskym stoličným podnotárom (1848) a Ján Nepomuk Markhot (13. 11. 1811 Dolné Krškany – 14. 9. 1888 Ivanka pri Nitre), takisto advokát (od roku 1829). Pôsobil neskôr ako hlavný slúžny Nitrianskeho slúžnovského okresu (1846 – 1848), neskôr ako druhý podžupan (1848), podžupan Nitrianskej stolice (1869 – 1875) a kráľovský radca. Manželstvo uzavrel dňa 2. 5. 1855 v Budapešti so Sidóniou Mártonovou (1836 – 1908), dcérou Žigmunda Mártona a Ľudoviky Királyovej, ktorá bola vraj vzdialenou príbuznou Ľudovíta Kossutha. Ján Nepomuk Markhot sa usadil v poslednej tretine 19. storočia v Ivanke pri Nitre, kde získal kuriálne majetky a staršiu kúriu. S manželkou zanechal po sebe štyri deti: Júliusa Markhota (17. 11. 1857 Veľké Janíkovce – 9. 4. 1918 Ivanka pri Nitre), Aladára Markhota (1859 – 1922), Janku Markhotovú (1861 – 1916) a Melániu Markhotovú (*1856). Aladár, Janka a Melánia Markhotovci zostali slobodní a žili v Budapešti, kde Aladár Markhot pôsobil ako advokát a krajinský poslanec. Július Markhot bol najvýznamnejším členom rodu. Študoval na nitrianskom gymnáziu. Po skončení právnických štúdií sa venoval politickej kariére. Začínal ako podnotár Nitrianskej župy, neskôr sa stal hlavným notárom (1895), slúžnym Nitrianskeho slúžnovského okresu a mešťanostom Nových Zámkov. Svoju kariéru zavšíšil ako podžupan (1897 – 1906) a župan (1906 – 1908) Nitrianskej župy. V roku 1906 sa stal čestným občanom mesta Nitry. Inicioval založenie novín <i>Nyitramegyei Független</i></p>	
--	--	---	--

		<p><i>Hírlap</i> (Nezávislé noviny Nitrianskej župy). Oženil sa s Emíliou Grötschelovou (+ 1957 Ivanka pri Nitre), ktorá bola dcérou evanjelika Imricha Grötschela, riaditeľa Uhorskej kráľovskej sporiteľne a Emílie Weissovej a pochádzala z Budapešti. Manželia dali v rokoch 1905 – 1906 prestavať staršiu kúriu v Ivanke pri Nitre na secesný kaštieľ s rozsiahlym parkom. Objekt sa im však nepodarilo dostavať celý (iba ľavú časť od vstupu, ktorý bol pôvodne v smere od parku). Stal sa novým reprezentatívnym sídlom rodu (po prestavbe v ňom od roku 1997 sídli Štátny archív v Nitre). Po roku 1918 sa rodina rozhodla zostať žiť v Československej republike. Podarilo sa jej naďalej vlastniť secesný kaštieľ v Ivanke pri Nitre. Hlavou rodiny sa po smrti Júliusa Markhota v roku 1918 stala jeho vdova Emília Markhotová rod. Grötschelová, ktorá vychovala ich dve deti – syna Imricha Markhota (1905 – 1965) a Helenu (Heidi) Markhotovú (1906 – 1976). Rodinu zasiahli finančné problémy a časť majetku museli založiť bankám. Imrich Markhot nebol verejne činný. Amatérsky sa venoval maľovaniu a poézii. V roku 1929 vydal tlačou v Nitre zbierku básní <i>Nappalok ejjék</i>. Po roku 1945 sa vystaľhoval do Nových Zámkov a odtiaľ do Budapešti. V roku 1945 bol majetok rodine Markhotovcov skonfiškovaný vrátane rodového sídla v Ivanke pri Nitre. Po dohode s miestnymi správnymi orgánmi však v ňom mohli zostať bývať Emília Markhotová (zomrela v roku 1957) a jej dcéra Helena (Heidi) Markhotová, ktorá ju doopatrovala. Po smrti matky obývala až do roku 1975 niekoľko vyčlenených miestností v kaštieli. Kaštieľ získala na niekoľko rokov do užívania miestna základná škola a po jej odchode z objektu po roku 1960 postupne len chátral. V roku 1986 odkúpilo značne poškodený a takmer rozpadnutý objekt Ministerstvo vnútra Slovenskej socialistickej republiky a po rozsiahlej obnove a rozšírení ho adaptovalo na sídlo štátneho archívu (k otvoreniu budovy pre tieto účely došlo v roku 1997). Potomkovia rodu sa po roku 1945 zdržiavali krátkodobo najmä v Nových Zámkoch a po roku 1948 sa postupne vystaľhovali do Maďarska. Boli to deti Imricha Markhota, a to Terézia vyd. Péli Nagyová (*1931), Július Markhot (1929 – 2010), povolaním stavebný inžinier a Zuzana vyd. Szamosová (1932 – 2000).</p>	
--	--	---	--

3.2.3.	Archival history	Písomnosti rodu Markhot až do ich inventarizovania v roku 2019 boli iba základne usporiadané podľa vecných skupín, bez akejkoľvek vyhľadávacej pomôcky. Svojou podstatou ide vlastne o skupinu rôznorodých rodinných písomností najmä osobného a súkromnoprávneho charakteru, ktoré sa našli v kaštieli v Ivanke pri Nitre po smrti Heleny (Heidi) Markhotovej v roku 1976. Na zachovaných archívnych dokumentoch sa neobjavili žiadne stopy po signatúrach.	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	Archívny fond bol prevzatý do Štátneho archívu v Nitre 10. 9. 1976 a zaevidovaný pod prírastkovým číslom 503. Menší prírastok bol k fondu doplnený 3. 10. 2003 a zaevidovaný pod prírastkovým číslom 1118.	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and contents	Najstarším dokumentom vo fonde je originál záložnej zmluvy medzi Júliou Spányiovou, manželkou Vendelína Ocskaya a Jánom Nepomukom Markhotom na lúku a mlynskú čiastku v Dolných Krškanoch z 26. 10. 1842. Najmladšie dokumenty pochádzajú z činnosti Heleny (Heidi) Markhotovej, ktorá obývala niekoľko izieb v konfiškovanom kaštieli v Ivanke pri Nitre až do roku 1976. Prevažná časť dokumentov vo fonde je však zachovaná až od roku 1900. Najrozsiahlejšie je zachovaná súkromná rodinná korešpondencia z rokov 1855 – 1975, predstavuje však len torzo zachovanej korešpondencie rodiny. Archívne dokumenty z činnosti ivanskej vetvy rodu Markhot sa zachovali v relatívne malom rozsahu (po usporiadaní a inventarizovaní ide len o 4 archívne škatule), aj to zväčša sú rodinné doklady a dokumenty súkromnoprávnej povahy, ktoré sa našli v kaštieli v Ivanke pri Nitre po smrti vyššie spomenutej Heleny Markhotovej. Vo fonde úplne absentujú staršie majetkovoprávne, účtovné a iné dokumenty rodiny Markhotovcov zo 17. a 18. storočia. Archívny fond prináša predovšetkým informácie o členoch ivanskej vetvy šľachtickej rodiny Markhotovcov, najmä k jej príslušníkom od polovice 19. storočia. Ide v prevažnej miere o dokumenty rôznej osobnej a súkromnoprávnej povahy, pričom najbohatšie zachovanou časťou z nich je súkromná korešpondencia. Jej analýza umožňuje venovať pozornosť rôznym rodinným a spoločenským väzbám členov	Obsah a rozsah archívneho fondu

		<p>rodu najmä v 20. storočí a čiastočne aj po zmene spoločenských pomerov v roku 1948, keď sa rodina rozhodla opustiť Československo, s výnimkou Heleny Markhotovej, ktorá dožila do roku 1976 v kaštieli v Ivanke pri Nitre a s ktorou rodina zo zahraničia naďalej udržiavala písomný kontakt. Časť dokumentov prináša aj informácie k miestnym dejinám Ivanky pri Nitre. Medzi najzaujímavejšie typy dokumentov zachovaných v archívnom fonde patria najmä pozostalosti niektorých členov rodu a rodinné fotografie a doklady. Patrí medzi ne napr. maľovaný erb rodu Markhot, portrét Jána Nepomuka Markhota (1811 – 1888), podžupana Nitrianskej župy a rodinný fotoalbum z 30. rokov 20. storočia, ktorý zachytáva rodinu Markhotovcov a aj zábery niektorých objektov v Ivanke pri Nitre. Medzi pozoruhodnejšie archívne dokumenty patria aj dokumenty týkajúce sa prestavby staršej kúrie na kaštieľ v Ivanke pri Nitre (výkaz záhradníckych a murárskych prác z roku 1905, rukopisné skice izieb a ich zariadenia, reklamné prospekty, napr. katalógy nábytku firmy Thonet) z rokov 1896 – 1912 vrátane niekoľkých fotografií staršej kúrie a nového kaštieľa. K zaujímavým dokumentom patria aj rukopisné literárne poznámky Imricha Grötschela, riaditeľa sporiteľne v Budapešti, otca Emílie Markhotovej rod. Grötschelovej, z rokov 1859 – 1865 a rukopis kuchárskych receptov Heleny Markhotovej asi z polovice 20. storočia.</p>	
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Vyrad'ovanie sa nevykonalo.	Vyrad'ovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Časť rodinných dokumentov rodu Markhot v rozsahu 2 archívnych škatúl bola vo vlastníctve Júliusa Markhota z obce Alsó Zsolca v Maďarsku. Ich osud po jeho smrti v roku 2010 je však neznámy, resp. sa ho nepodarilo vysledovať.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	Písomnosti pôvodcu neboli nijako manipulované. Ide len o torzo písomností najmä osobnej a súkromnoprávnej povahy, istým spôsobom o veľmi nerovnomerne zachované osobné pozostalosti viacerých členov rodu Markhotovcov. Archívny fond je v najvyššej rovine s prihliadnutím na špecifiká fondu usporiadaný vecne v šiestich skupinách, ktoré najvýstižnejšie charakterizujú obsahovú štruktúru zachovaných písomností:	Spôsob usporiadania

		<p>I. RODINNÉ DOKLADY 1855 – 1964 II. RODINNÉ MAJETKOVÉ ZÁLEŽITOSTI 1842 – 1937 III. KOREŠPONDENCIA 1855 – 1975 IV. POZOSTALOSTI ČLENOV RODU 1859 – 1973 V. RODINNÉ FOTOGRAFIE, ALBUMY A INÉ (2. pol. 19. stor. – 1930) VI. RÔZNE 1895 – 1948</p> <p>V rámci uvedených oddelení sa písomností archívneho fondu na nižšej úrovni delia vecne na podskupiny, a to prevažne podľa jednotlivých členov rodu, ku ktorým sa dokumenty zachovali. Pri radení dokumentov na úrovni týchto vecných podskupín, ktoré sú objemovo pomerne malé, sa volil chronologický princíp. Inventárnu jednotku predstavuje jednotlivina alebo vecne príbuzná skupina písomností.</p>	
3.4.1.	Conditions governing acces	Prístupný v zmysle zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach v znení neskorších predpisov a zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov.	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcí
3.4.3.	Language /scripts of material	latinský, maďarský, nemecký, taliansky, anglický	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	Celkový stav dokumentov je dobrý.	Fyzický stav a technické požiadavky

3.4.5.	Finding aids	MV SR, Štátny archív v Nitre, Keresteš, Peter: Markhot z Ivanky pri Nitre 1842 – 1975. Inventár. Ivanka pri Nitre 2019, 22 strán.	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre so sídlom v Ivanke pri Nitre, Novozámocká 273, 951 12 Ivanka pri Nitre	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Archívny fond nie je v súčasnosti digitalizovaný. Nie sú vyhotovené ani konzervačné kópie.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Nie sú známe.	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publikacion note	Keresteš, Peter. Dejiny Ivanky pri Nitre. Bratislava: CAD-Press, 2003.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note	Bez poznámky.	Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	PhDr. Peter Keresteš, PhD.	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	10. 09. 2019	Dátum vyhotovenia opisu